

- Eksportno-kredytne ahentstvo Ukrainy. (2023). *Richnyi zvit 2023* [Annual report 2023]. Eksportno-kredytne ahentstvo Ukrainy. <https://www.eca.gov.ua>
- Fauceglia D. (2015). Credit Constraints and Export Performance: Firm-Level Evidence from Developing Countries. *International Economics*. <https://doi.org/10.1016/j.qref.2014.08.003>
- Feenstra R. C., Li Z. & Yu M. (2014). Exports and Credit Constraints under Incomplete Information: Theory and Evidence from China. *The Review of Economics and Statistics*, 4(96), 729–744. <http://www.jstor.org/stable/43554951>
- Heiets V. M. (2015). Strukturni zminy ta ekonomichni rozvytok Ukrainy [Structural changes and economic development of Ukraine]. *Ekonomika i prohnouzuvannia*, 2, 7–18. <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0011656>
- Lukianenko D. H. & Filipenko A. S. (2019). *Hlobalna ekonomika* [Global economy]. Kyiv: KNEU.
- Manova K. (2013). Credit Constraints, Heterogeneous Firms, and International Trade. *The Review of Economic Studies*, 2(80), 711–744. <http://www.jstor.org/stable/43551500>
- Mazaraki A. A. (2019). Zovnishnotorhovelna polityka Ukrainy [Foreign trade policy of Ukraine]. *Visnyk KNTEU*, 4, 5–17. <https://ir.kneu.edu.ua/bitstreams/98d9b446-789f-4812-bc2a-7e6669494e60/download>
- Melnyk T. M. (2020). Eksportnyi potentsial Ukrainy [Export potential of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, 5, 45–56. <https://distantreader.org/stacks/journals/issue/issue-1565.pdf>
- OECD Trade Policy Papers. (2023). *Right Here, Right Now? New Evidence on the Economic Effects of Services Trade Reform*. https://read.oecd-ilibrary.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/04/right-here-right-now-new-evidence-on-the-economic-effects-of-services-trade-reform_da6f0ada/1159657f-en.pdf
- Peterson M. & Downie C. (2024). The International Political Economy of Export Credit Agencies and the Energy Transition. *Review of International Political Economy*, 3(31), 978–994. <https://doi.org/10.1080/09692290.2023.2272845>
- Ru H. & Yang E. (2025). Government Credit and International Trade. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 5(60), 2398–2430. https://www.researchgate.net/publication/388207001_Government_Credit_and_International_Trade

Стаття надійшла до редакції / Received: 03.04.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 16.04.2026
Оприлюднено / Published: 15.06.2026

УДК 336.22:334.722(477)
JEL: H25; L26
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-4-442-450>

ІНСТРУМЕНТИ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

©2026 ДУБОВИК О. Ю.

УДК 336.22:334.722(477)
JEL: H25; L26

Дубовик О. Ю. Інструменти податкового стимулювання суб'єктів господарювання в Україні

У статті досліджено інструменти податкового стимулювання суб'єктів господарювання в Україні в умовах структурних трансформацій економіки, воєнного стану та потреби повоєнного відновлення. Актуальність теми зумовлена забезпеченням пошуку балансу між фіскальними інтересами держави та підтримкою бізнесу через податкові пільги, спеціальні режими оподаткування та інституційні механізми стимулювання. Але через низьку ефективність механізмів контролю і аудиту податкових пільг залишаються невирішеними проблеми співвідношення податкових втрат під час стимулювання суб'єктів господарювання та вигоди для економіки і соціуму, які потребують подальшого дослідження. Метою статті є визначення основних інструментів системи податкового стимулювання суб'єктів господарювання в Україні та програмування напрямів її розвитку на середньо- та довгострокову перспективу. У межах дослідження використано системний, порівняльний і структурно-логічний підходи, що дало змогу розкрити сутність категорій «податкові інструменти» та «податкові стимули», а також оцінити їх практичну роль у формуванні економічної поведінки бізнесу. Автором проаналізовано сучасні форми податкового стимулювання, зокрема спрощену систему оподаткування, спеціальні режими Дія.City та Defense City, індустріальні парки, а також виокремлено деякі податкові пільги для пріоритетних галузей економіки. Показано, що податкові інструменти можуть забезпечити відчутний стимулюючий ефект лише за умови їхньої цільової спрямованості, прозорості, обмеженості в часі та належного контролю за використанням. Водночас нецільове застосування пільг призводить до значних бюджетних втрат і не завжди супроводжується очікуваним економічним ефектом. За результатами дослідження доведено, що система податкового стимулювання в Україні потребує подальшого регулярного вдосконалення через уніфікацію пільг, підвищення їх адресності, запровадження оцінювання ефективності та посилення прозорості.

Ключові слова: податкові стимули; податкові пільги; податкові інструменти; Дія.City; індустріальні парки; податкова політика; суб'єкти господарювання.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 18.

Дубовик Ольга Юхимівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, Одеський національний економічний університет (вул. Преображенська, 8, Одеса, 65082, Україна)

E-mail: oed0305@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4668-4738>

Dubovyk O. Yu. Tax Incentive Tools for Economic Entities in Ukraine

The article explores tax incentive tools for economic entities in Ukraine in the context of structural economic transformations, martial law, and the need for postwar recovery. The topic is relevant because it seeks to find a balance between the State's fiscal interests and supporting businesses through tax benefits, special taxation regimes, and institutional incentive mechanisms. However, due to the low efficiency of control and audit mechanisms, issues with tax incentives remain unresolved, particularly the balance between tax losses from stimulating businesses and the benefits for the economy and society, which require further research. The aim of the article is to identify the main tools of the tax incentive system for economic entities in Ukraine and to plan directions for its development in the medium and long term. The study used systemic, comparative, and structural-logical approaches, which made it possible to reveal the essence of the categories of «tax instruments» and «tax incentives», as well as to assess their practical role in shaping business economic behavior. The author analyzed modern forms of tax incentives, in particular the simplified tax system, the special regimes Diia.City and Defense City, industrial parks, and also singled out some tax benefits for priority sectors of the economy. It was shown that tax instruments can provide a significant stimulating effect only if they are targeted, transparent, time-limited, and properly monitored. At the same time, the untargeted use of benefits leads to substantial budget losses and does not always come with the expected economic effect. According to the study, it has been proved that the tax incentive system in Ukraine needs further regular improvement through the unification of benefits, increasing their targeting, introducing efficiency assessment, and enhancing transparency.

Keywords: tax incentives; tax benefits; tax tools; Diia.City; industrial parks; tax policy; economic entities.

Fig.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 18.

Dubovyk Olga Yu. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Odesa National Economic University (8 Preobrazhenska Str., Odesa, 65082, Ukraine)

E-mail: oed0305@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4668-4738>

Ефективність податкової політики є ключовим чинником економічного розвитку держави, особливо в умовах структурних трансформацій та післявоєнного відновлення України. Сучасна економіка потребує інструментів, здатних забезпечити баланс між фіскальними інтересами держави та необхідністю підтримки бізнесу. Податкове стимулювання в цьому контексті виступає важливим механізмом активізації підприємницької діяльності, залучення інвестицій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників і сприяння технологічній модернізації економіки.

Поглиблення інтеграції України до європейського економічного простору вимагає адаптації національної системи оподаткування до норм ЄС, де податкові стимули відіграють значну роль у регіональному вирівнюванні, підтримці інновацій та пріоритетних галузей. В умовах воєнної агресії та повоєнного відновлення особливого значення набувають інструменти, спрямовані на підтримку малого та середнього бізнесу, релокацію підприємств, розвиток експортоорієнтованих секторів та інноваційних кластерів.

Але надмірна кількість нецільових звільнень може призводити до суттєвих втрат бюджету без досягнення очікуваних економічних результатів. Тому системний аналіз інструментів податкового стимулювання, їх впливу на поведінку суб'єктів господарювання та економічні процеси загалом є ключем до вироблення збалансованої податкової політики. Сьогодні податкові стимули стають важливою складовою державної стратегії економічного відновлення, підвищення інвестиційної привабливості

та прискорення модернізації української економіки, що й визначає актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань застосування податкових інструментів для стимулювання розвитку суб'єктів господарювання присвятили свої дослідження такі науковці, як С. В. Онешко, С. В. Скрипник, М. В. Ольшанська [1], В. М. Кміть [2] та ін. Значним внеском у розгляд питань визначення ефективності функціонування окремих податкових інструментів стали наукові праці Т. П. Добрунік (спрощена система оподаткування) [3], М. В. Савченко (вільні економічні зони) [4], В. О. Бойко, Л. О. Бойко (індустріальні парки) [5], Г. Б. Назарова, Л. В. Кононенко (спеціальний податково-правовий режим «Дія.City») [6] та ін.

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Через низьку ефективність механізмів контролю і аудиту податкових пільг залишаються невирішеними проблеми співвідношення податкових втрат при стимулюванні суб'єктів господарювання та вигоди для економіки і соціуму, які потребують подальшого дослідження. Пошук оптимальних податкових інструментів, які стимулюють пріоритетні сфери діяльності без критичних втрат для бюджету, є сьогодні вкрай важливим для економіки України.

Мета статті – охарактеризувати основні інструменти системи податкового стимулювання суб'єктів господарювання, яка функціонує в Україні, задля визначення напрямів її розвитку на середньострокову та довгострокову перспективу.

Методи дослідження. Методика дослідження базувалася на системному, порівняльному та

структурно-логічному підходах. Було здійснено уточнення сутності категорій «податкові інструменти» та «податкові стимули», а також визначено їх взаємозв'язок у механізмі регулювання державної економіки. Проведено аналіз чинної системи податкового стимулювання суб'єктів господарювання в Україні з урахуванням особливостей функціонування спеціальних режимів оподаткування та викликів воєнного стану. Сформульовано висновки щодо ефективності запровадження податкових інструментів і визначено напрями їх удосконалення.

Викладення основного матеріалу. Для наукового аналізу впливу податкових інструментів на стимулювання суб'єктів господарювання важливо розрізнити сутність таких дефініцій, як «інструмент» (засіб) і «стимул» (мотив), який створює цей засіб. Так, податкові інструменти є засобом одержання суб'єктом господарювання або державою економічного ефекту від їх застосування. Такий підхід дозволяє точніше оцінити ефективність їх використання: держава може використовувати інструмент (наприклад, зменшити ставку податку), але якщо це не створить реальної вигоди (через складне адміністрування), то стимул не виникне. Тобто інструмент є об'єктивною категорією, а стимул – суб'єктивно-економічною через призму сприйняття вигоди бізнесом. У цьому випадку прикметник «податкові» може відноситись як до інструментів, так і до стимулів.

Таким чином, податкові інструменти – це законодавчо закріплені елементи податкового механізму (ставки, бази, пільги, строки сплати, спеціальні режими тощо), співвідношення яких дозволяє державі змінювати рівень податкового навантаження та адміністративного тиску на суб'єктів господарювання. Податкові стимули – це створені за допомогою податкових інструментів економічні переваги (вигоди) для платників податків, які формують мотив до здійснення певної діяльності (інвестиційної, інноваційної, екологічної) або зміни бізнес-моделей в інтересах держави та суспільства.

Дослідимо основні позиції, які розкривають зміст категорій «податкові стимули» та «податкові інструменти» (табл. 1).

Держава використовує широкий арсенал податкових інструментів для впливу на бізнес. Дослідження самого податкового інструментарію має на меті визначити, не «що» ми хочемо досягти (це зрозуміло – зростання доходів бюджету і ВВП), а «як саме» це зробити технічно грамотно, уникаючи корупційних ризиків та «дірок» у бюджеті.

Відповідно до Методології проведення оцінювання інструментів податкової політики, які

призводять до податкових видатків [7], пільги слід аналізувати як «податкові видатки» – тобто різницю між тими податковими платежами, які могли би надійти до бюджету без використання пільг, і фактичними надходженнями.

Податкові пільги не завжди вважаються втратами доходів бюджету. Згідно із законодавством України існує чітке розмежування між податковими видатками та пільгами, що не приводять до фактичних втрат [8]. Втратами бюджету не є ті податкові пільги, які є:

частиною базової (еталонної) податкової системи, тобто є нормою оподаткування та застосовуються до всіх платників (нульова ставка ПДВ на експорт, нульова ставка податку на прибуток для неприбуткових організацій);

- ✦ *елементом конструкції податку* (податкова знижка з ПДФО для фізичних осіб, амортизаційні відрахування);
- ✦ *нормою міжнародного оподаткування* (зарахування податку, сплаченого за кордоном);
- ✦ *компенсаторами негативних зовнішніх ефектів* (звільнення від оподаткування благодійної допомоги при стихійних лихах);
- ✦ *частиною податкових умов спеціальних режимів* (спрощена система оподаткування, спеціальний режим «Дія.Сіті»);
- ✦ *пільгами, що замінюють інші форми оподаткування* (пільга компенсує інший податок або усуває подвійне оподаткування усередині країни).

Застосування податкових інструментів стимулювання бізнесу – це альтернативний спосіб прямого фінансування через бюджетні втрати. Але частина пільг має соціальне або стимулювальне спрямування (наприклад, для підтримки медицини, оборони, освіти). Тому оцінка «втрат» не означає, що пільга – лише негатив. Пільги мають і соціально-економічний контекст.

Згідно з дослідженням Київської школи економіки, за період 2010–2019 рр. держбюджет недоотримав через пільги майже 776,8 млрд грн [9]. У 2023 р. їх величина склала 116,2 млрд грн. У 2024 р. пільг було надано на суму 145,1 млрд грн з прогнозованою величиною 154,7 млрд грн на кінець 2025 р. [10].

Останні воєнні роки ознаменувалися збільшенням кількості пільг. Згідно з останніми довідниками [8], пільги охоплюють великий спектр податків та зборів. В Україні зараз діють 266 податкові пільги. З них 120 пільг стосуються ПДВ, 69 – податку на прибуток підприємств, 35 – акцизного податку, 26 – плати за землю. Основними одержувачами податкових пільг є сільськогосподарські виробники; суб'єкти малого та середнього бізне-

Співвідношення дефініцій «податкові стимули» та «податкові інструменти»

Критерії порівняння	Податкові стимули	Податкові інструменти
Сутність	Це економічний ефект, який одержує платник через реалізацію мотивації або причини діяти певним чином	Це механізм або засіб, за допомогою якого створюється стимул
Форма виразу	Зниження податкового навантаження, звільнення ресурсів, підвищення рентабельності	Елементи податку: ставка податку, об'єкт і база оподаткування, податкова пільга, податковий період, строки сплати
Причинно-наслідковий зв'язок	Є наслідком застосування інструменту	Є причиною (першоджерелом) виникнення стимулу
Мета	Спонукає суб'єкта до дії (інвестувати, винаходити, виробляти)	Технічно реалізувати державну політику (регулюючу або фіскальну)

Джерело: складено авторкою.

су; науково-технічні та інноваційні підприємства; установи соціальної спрямованості; ІТ-компанії (резиденти Дія.City). Найбільшу питому вагу серед усіх пільг займають пільги з ПДВ – 85% (для оборонної продукції, галузей охорони здоров'я, освіти й культури, будівництва житла, пасажирських перевезень тощо) та податку на майно – 13% [11].

В умовах повномасштабної війни та необхідності відновлення економіки України питання ефективності податкової політики набуває екзистенційного значення. Відбувається зміна парадигми податкової політики держави від фіскальної до стимулюючої. В умовах обмежених ресурсів держава не може фінансувати розвиток бізнесу прямими дотаціями. Єдиним шляхом залишається створення умов, де бізнес може розвиватися самостійно. Податкове стимулювання стало своєрідним амортизатором для бізнесу в умовах війни, оскільки зменшення податкового тиску сприяло відновленню обігових коштів підприємств, які в іншому випадку могли би припинити діяльність.

Так, для фізичних осіб – підприємців (ФОП) – платників єдиного податку 1–2 групи була запроваджена можливість не сплачувати єдиний податок протягом воєнного стану. Від сплати ПДВ звільнялися операції з постачання товарів та послуг для Збройних Сил України та інших силових структур, а також імпорт військового обладнання (дронів, оптичного та комунікаційного обладнання, броньованих автомобілів та інших військово-призначених матеріалів). Було введено особливі умови оподаткування для суб'єктів господарювання, які знаходилися на окупованих територіях, та тих, які постраждали від воєнних дій: звільнення від сплати податку на прибуток, земельного податку та податку на нерухоме майно.

Результати застосування пільг показали неоднозначний вплив на економіку. З одного боку, підтримка мобілізованих підприємців і виробничих потужностей сприяла певній стабілізації підприємницької активності у кризовий період. З іншого боку, система фіскального управління була неефективною та наносила збитки державному бюджету. За воєнний час частку податкових доходів значно скорочено, що обумовлює неспроможність держави адекватно реагувати на виклики без порушення фіскальної стійкості. Багато підприємств застосували податкову лібералізацію не для розвитку, а для переходу до напівтіньових методів господарства, приховуючи реальні обсяги діяльності. Експерти відмічають, що пільги часто надавалися без чіткого аналізу впливу на соціально-економічний розвиток і не формували інвестиційної активності, як передбачалося. Натомість вони сприяли детінізації та заощадженням для великого бізнесу за рахунок середнього та малого. На сьогодні держава скасувала більшість податкових пільг у різних сферах, зосереджуючи ресурси на фінансуванні найбільш критичних потреб воєнного часу.

Спрощена система оподаткування, яка введена в дію в 1998 році, залишається основним інструментом державної підтримки малого та середнього бізнесу. Вона дозволяє малим підприємствам сплачувати єдиний податок замість кількох окремих податків та мати спрощені процедури обліку та звітування. Але одним із основних недоліків спрощеної системи є низька фіскальна ефективність єдиного податку через його використання для мінімізації оподаткування. У зв'язку з цим уряд готує фундаментальну трансформацію податкової системи, яка може суттєво змінити правила спрощеного оподаткування для малого та середнього бізнесу в Україні.

Згідно з Національною стратегією доходів [12] планується поступове впровадження змін у

механізм спрощеної системи оподаткування через об'єднання другої та третьої групи платників єдиного податку в одну групу зі встановленням диференційованих ставок податку залежно від виду діяльності, обов'язкову реєстрацію платниками ПДВ суб'єктів 2 та 3 груп, встановлення для платників 1 групи єдиного податку на основі фактично отриманого доходу замість фіксованого його розміру тощо. І як очікуваний ефект – для юридичних осіб будуть поступово зменшені можливості перебувати на спрощеній системі оподаткування. Ставки єдиного податку для юридичних осіб третьої групи будуть збільшуватися до значення, еквівалентного стандартній ставці податку на прибуток підприємств (18%), що в перспективі вилучить великий бізнес зі спрощеної системи. Ця реформа спрямована на боротьбу з тіньовими схемами, дробленням великого бізнесу на дрібні ФОП-одиниці та контрабандою, що забезпечить рівні правила оподаткування для всіх платників.

Національна бізнес-коаліція мікро- та малого бізнесу застерігає: згорання спрощеної системи оподаткування може призвести до масової тінізації ринків (до 60% підприємців можуть піти в тінь), безробіття та скорочення надходжень до бюджету [13].

Спеціальні (вільні) економічні зони (СЕЗ, ВЕЗ) – один із найдавніших інструментів стимулювання розвитку економік країн, які займаються експортно-імпортною діяльністю. Це частина території країни, на якій встановлюється спеціальний правовий режим економічної діяльності з пільговими митними, валютно-фінансовими, податковими та іншими умовами для національних та іноземних юридичних і фізичних осіб. ВЕЗ розглядаються як важливий інструмент залучення іноземних інвестицій та стимулювання міжнародного економічного співробітництва.

В Україні створення СЕЗ до липня 2022 р. регулювалося законом України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон». Резидентам зон надавалися такі податкові преференції: пільгові ставки податку на прибуток; звільнення від ПДВ при реалізації товарів на території зони; звільнення від сплати земельного податку; пільгові митні режими для товарів, що ввозяться в зону; сприятливі валютно-фінансові умови; спрощені дозвільно-реєстраційні процедури.

Але з 11 зареєстрованих ВЕЗ в Україні у 2026 р. залишилося тільки 5, а саме: «Донецьк» (м. Донецьк), «Азов» (м. Маріуполь), «Закарпаття» (Ужгородський і Мукачівський райони), «Миколаїв» (м. Миколаїв) і «Рені» (Одеська обл.). І на прак-

тиці СЕЗ та ВЕЗ уже не функціонують на території нашої країни. У 2005 р. було скасовано податкові пільги для них через недостатню ефективність і низьку якість інвестиційних проектів, низький рівень впровадження інновацій, невідповідність між обсягом одержаних пільг і фактичним залученням інвестицій, виведення прибутків від діяльності замість очікуваного реінвестування в розвиток підприємств, проблемами з прозорістю та контролем реалізації проектів.

На сьогодні в нашій країні діє закон «Про засади регіональної політики та відновлення регіонів», який не «оживляє» СЕЗ автоматично. Він лише може створювати рамку, у межах якої спеціальні зони теоретично можуть бути передбачені або переосмислені, але їх режим і пільги мають бути закріплені окремо [14].

Проте актуальною сьогодні є пропозиція надати прифронтовому місту Миколаїв податкові преференції задля підтримки бізнесу (через блокування морських портів внаслідок військових дій, втрату традиційних ринків, удорожчання логістики, різке падіння промислового виробництва) та зберігання робочих місць. Це може стати єдиним механізмом, який зупинить відтік бізнесу та кадрів у більш безпечні області [15].

Таким чином, навіть дієві інструменти, які ефективно використовуються в усьому світі, дають збій у вітчизняних реаліях. Повинен бути баланс між податковими пільговими режимами та збереженням бази оподаткування. Тому для уникнення фіскальних розривів усі пільги мають чітко регулюватися законодавством, а дотримання вимог щодо права на їх використання має контролюватися відповідними державними органами.

Крім численних вбудованих механізмів надання пільг по окремих видах податків і суб'єктів господарювання (податкові канікули, податкові кредити та знижки, прискорена амортизація, звільнення від оподаткування окремих операцій, знижені податкові ставки тощо), існують комплексні альтернативні інструменти, що компенсують податкові, митні та адміністративні пільги для резидентів певного режиму (наприклад, ІТ-індустрія, оборонна сфера, індустріальні парки). Враховуючи досвід країн світу, податкові пільги необхідно першочергово запроваджувати у ключові та найбільш перспективні сфери.

Режим Дія.City, запроваджений у 2022 році, є спеціальним податково-правовим режимом для ІТ-компаній в Україні з метою стимулювання розвитку технологічного бізнесу та залучення інвестицій. На початок лютого 2026 р. резидентами Дія.City були 3707 компаній, серед яких як українські

підприємства, так і підрозділи та дочірні компанії світових гігантів. Зокрема, активними резидентами є світові бренди – Samsung, Nokia, Visa, Rakuten Viber, значна група сервісних гігантів – GlobalLogic, SoftServe, EPAM Systems. Згідно з публікаціями Державної податкової служби України та даних відкритих джерел, податкові надходження від резидентів Дія.City зросли з 4,1 млрд грн у 2022 р. до 34,6 млрд грн у 2025 р. [16].

Основними податковими перевагами цього інструменту стимулювання ІТ-галузі є ставка ПДФО – 5%, перехід на сплату податку на виведений капітал по ставці 9% замість податку на прибуток; зменшення єдиного соціального внеску; робота на гіг-контрактах, які поєднують ознаки трудових і цивільно-правових договорів. Якщо ІТ-компанія прагне до масштабування, міжнародної інтеграції або залучення інвесторів – цей податковий інструмент може бути використаним поруч із іншими.

Ще одним спеціальним податково-правовим режимом, запровадженим для підтримки та розвитку підприємств оборонно-промислового комплексу (ОПК) України, є режим Defence City, який набув чинності в жовтні 2025 року [17]. Ключові податкові стимули режиму полягають у звільненні резидентів від сплати податку на прибуток, місцевих податків, екологічного податку. Він є класичним державним прикладом галузевого податкового стимулювання, де відбувається обмін податкових надходжень на зростання обороноздатності та технологічного потенціалу країни.

Як альтернативна модель ВЕЗ в Україні впроваджено індустриальні парки, які поєднують інфраструктурну та адміністративну підтримку без надмірних прямих податкових стимулів. На сьогодні їх налічується 106 з урахуванням частини неактивних парків, які було виключено з реєстру (рис. 1). Найбільша кількість індустриаль-

них парків (ІП) припадає на Львівську область – 17, Київ та Київську область – 13, Закарпатську область – 12.

Зростання індустриальних парків після лютого 2022 р. відбулося внаслідок значного процесу релокації бізнесу з окупованих територій та територій, на яких ведуться активні бойові дії. Підприємці шукали не просто територію, а вже існуючі, готові до використання промислові об'єкти. Особливістю стало те, що саме ІП навіть в умовах військової агресії російської держави, коли щоденно існує загроза втрат – матеріальних, фінансових і людських, вдається залучати іноземних і вітчизняних інвесторів. Понад 70% ІП, зареєстрованих у 2024 р., уже на етапі реєстрації мали інвесторів, потенційних учасників або ж керуючу компанію.

Для стимулювання до створення, реєстрації та розвитку індустриальних парків в Україні впроваджений цілий спектр податкових і фінансових стимулів. Зокрема, відповідно до Податкового кодексу України, учасники індустриальних парків: 1) звільняються від оподаткування ПДВ у частині імпорту обладнання (устаткування) для потреб безпосередньої діяльності парку; 2) отримують звільнення від оподаткування прибутку на 10 років, якщо вивільнені від оподаткування кошти будуть реінвестуватися в діяльність ІП. Крім того, місцеві ради мають право встановлювати пільги з місцевих податків та зборів для ІП, у тому числі й у частині майнових податків.

Крім податкового інструментарію, уряд України використовує також фінансові інструменти для стимулювання розвитку та функціонування ІП. У 2024 р. було виділено 15 індустриальним паркам близько 1,1 млрд грн. Держава пропонує систему 50/50 у частині фінансування найперспективніших проектів, а для деокупованих територій – 80/20.

Пошук оптимальних податкових інструментів (як-от режим Defence City або індустриальні парки),

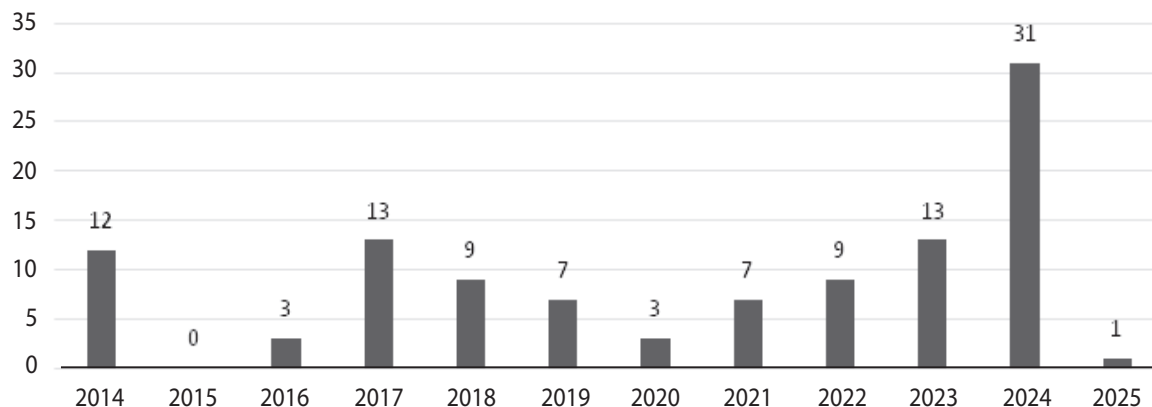

Рис. 1. Динаміка реєстрації індустриальних парків в Україні, 2014–2025 рр.

Джерело: складено авторкою за даними [18].

які стимулюють виробництво без критичних втрат для бюджету, є сьогодні завданням номер 1 для економіки України.

ВИСНОВКИ

Податкові стимули розвитку суб'єктів господарювання залишаються важливим інструментом економічної політики України. Однак їх застосування вимагає посилення наукового обґрунтування, підвищення прозорості та запровадження механізмів оцінки ефективності. Вважаємо, що на середньострокову та довгострокову перспективу система податкових стимулів в Україні повинна еволюціонувати в напрямку:

- ✦ *уніфікації та спрощення* – скорочення кількості видів пільг та їх уніфікація за принципом схожості;
- ✦ *цільовості* – концентрація пільг на дійсно пріоритетних галузях з чітким визначенням цілей розвитку;
- ✦ *обмеженості в часі* – встановлення чітких термінів дії пільг з можливістю пролонгації за позитивними результатами;
- ✦ *транспарентності* – повна відкритість інформації про отримувачів пільг та обсяги недонадходжень;
- ✦ *ефективності* – регулярна оцінка досягнення цільових показників розвитку.

Реалізація цих рекомендацій дозволить створити більш справедливу, прозору та ефективну систему податкового стимулювання розвитку суб'єктів господарювання в Україні, що сприятиме як економічному зростанню, так і зміцненню державних фінансів. Розроблення та впровадження комплексної стратегії податкового стимулювання, що базується на міжнародних стандартах та українських реаліях, є одним із пріоритетних завдань для закріплення економічної стабільності та досягнення темпів економічного зростання в Україні на подальші роки. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Онешко С. В., Скрипник С. В., Ольшанська М. В. Особливості та ефективність податкових інструментів для підтримки малого та середнього бізнесу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 2. С. 50–57. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2022.2.50>
2. Кміть В., Шенгофер І. Про податкове стимулювання суб'єктів господарювання України в умовах російської військової агресії. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2022. Вип. 63. С. 98–110. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2022.63.0.6308>

3. Добрунік Т. П. Спрощена система оподаткування: фіскальна значимість та пріоритети розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-10>
4. Савченко М. В., Огородник Є. І., Шимко А.-М. В. Вільні економічні зони як інструмент економічного відновлення країни: зарубіжний досвід та перспективи в Україні. *Вчені записки*. 2023. Вип. 31 (2). С. 339–351. DOI: https://doi.org/10.33111/vz_kneu.31.22.02.30.208.214
5. Бойко В. О., Бойко Л. О. Індустріальні парки – ефективний механізм залучення інвестицій для відновлення економіки у післявоєнний період. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-23>
6. Назарова Г. Б., Кононенко Л. В. Оподаткування резидентів Дія Сіті: вітчизняний та міжнародний досвід. *Наукові перспективи*. 2023. № 8 (38). С. 378–395. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-8\(38\)-378-395](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-8(38)-378-395)
7. Методологія проведення оцінювання інструментів податкової політики, які призводять до податкових видатків : Наказ Міністерства фінансів України від 27.09.2024 № 474. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0474201-24#Text>
8. Довідники податкових пільг, що є втратами доходів бюджету (№ 132/1), та інших податкових пільг (№ 132/2) (станом на 31.12.2025). *Державна податкова служба України*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/DPA3086>
9. Аналітичні матеріали Центру аналізу публічних фінансів та публічного управління. *Київська школа економіки*. URL: <https://publications.kse.ua/newsletters>
10. Мінфін готує масштабну перевірку ефективності податкових пільг. *Financial Club*. URL: <https://finclub.net/news/minfin-hotuie-masshtabnu-perevirku-efektyvnosti-podatkovykh-pilgh.html>
11. Податкові пільги в Україні: ціна питання. *Українська Рада бізнесу*. URL: <https://www.facebook.com/Ukr.business.council/posts/>
12. Національна стратегія доходів України на 2024–2030 роки : Кабінет Міністрів України. 147 с. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf
13. Скасування спрощеної системи загрожує тінізацією бізнесу. *Financial Club*. 03.07.2025. URL: <https://finclub.net/news/skasuvannia-sproshchenoi-systemy-zahrozhuie-tinizatsiieubiznesu-natsionalna-bizneskoalitsiia.html>
14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій : Закон України від 09.07.2022 № 2389-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-IX#Text>
15. Спеціальна економічна зона для Миколаєва: шанс зупинити відтік бізнесу чи ризик для бюджету. *МукВісмі*. 01.10.2025. URL: <https://nikvesti.com>

- com/articles/309568-vilna-ekonomichna-zona-dlia-mykolaieva-shans-zupinity-vidtik-biznesu-chi-ryzyk-dlia-biudzhetu
16. €34,6 млрд податків сплатили резиденти Дія. City за 2025 рік. Хто найбільше? *Міністерство цифрової трансформації України*. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/business/uah346-miliarda-podatktiv-splatyly-rezydenty-diiacity-za-2025-rik-khto-naybilshe>
 17. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки підприємств оборонно-промислового комплексу : Закон України від 21.08.2025 № 4577-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4577-20#Text>
 18. Індустріальні парки України : каталог станом на 01.10.2025. *Міністерство економіки України*. 108 с. URL: <https://me.gov.ua/view/3a5db9a6-a3fe-4f00-894b-48682d9a0bc3>

REFERENCES

- Boiko V. O. & Boiko L. O. (2023). Industrialni parky – efektyvnyi mekhanizm zaluchennia investysii dlia vidnovlennia ekonomyky u pislivoiennyi period [Industrial parks – an effective mechanism for attracting investments for economic recovery in the post-war period]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 49. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-23>
- Derzhavna podatkovna sluzhba Ukrainy. (2025, December 31). Dovidnyky podatkovykh pilh, shcho ye vtratamy dokhodiv biudzhetu (№ 132/1), ta inshykh podatkovykh pilh (№ 132/2) (stanom na 31.12.2025) [Directories of tax benefits that are budget revenue losses (No. 132/1), and other tax benefits (No. 132/2) (as of 31.12.2025)]. <https://ips.ligazakon.net/document/DPA3086>
- Dobrunik T. P. (2024). Sproshchena systema opodatkuvannia: fiskalna znachymist ta priorityety rozvytku [Simplified taxation system: fiscal significance and development priorities]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 60. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-10>
- Financial Club. *Minfin hotuie masshtabnu perevirku efektyvnosti podatkovykh pilh* [Ministry of Finance is preparing a large-scale review of the effectiveness of tax benefits]. <https://finclub.net/news/minfin-hotuie-masshtabnu-perevirku-efektyvnosti-podatkovykh-pilh.html>
- Financial Club. (2025, July 3). *Skasuvannia sproshchenoi systemy zahrozhuie tinizatsiieiu biznesu* [Abolition of the simplified system threatens with business shadowing]. <https://finclub.net/news/skasuvannia-sproshchenoi-systemy-zahrozhuie-tinizatsiieiu-biznesu-natsionalna-bizneskoalitsiia.html>
- Kabinet Ministriv Ukrainy. (2024). *Natsionalna stratehiia dokhodiv Ukrainy na 2024–2030 roky: Kabinet Ministriv Ukrainy* [National Revenue Strategy of Ukraine for 2024–2030: Cabinet of Ministers of Ukraine]. https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf
- Kmit V. & Shenhofer I. (2022). Pro podatkovye stymuliuвання subiektiv hospodariuvannia Ukrainy v umovakh rosiiskoi viiskovoi ahresii [On tax stimulation of business entities of Ukraine in conditions of russian military aggression]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya ekonomichna*, 63, 98–110. <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2022.63.0.6308>
- Kyivska shkola ekonomiky. *Analitichni materialy Tsentru analizu publichnykh finansiv ta publichnoho upravlinnia* [Analytical materials of the Center for Public Finance and Public Management Analysis]. <https://publications.kse.ua/newsletters>
- Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. (2025, October 1). *Industrialni parky Ukrainy: kataloh stanom na 01.10.2025* [Industrial parks of Ukraine: catalog as of 01.10.2025]. <https://me.gov.ua/view/3a5db9a6-a3fe-4f00-894b-48682d9a0bc3>
- Ministerstvo tsyvrovoi transformatsii Ukrainy. (2025). *€34,6 mlrd podatkiv splatyly rezydenty Diiacity za 2025 rik. Khto naybilshe?* [€34.6 billion in taxes were paid by Diiacity residents in 2025. Who paid the most?]. <https://thedigital.gov.ua/news/business/uah346-miliarda-podatktiv-splatyly-rezydenty-diiacity-za-2025-rik-khto-naybilshe>
- MykVisti. (2025, October 1). *Spetsialna ekonomichna zona dlia Mykolaieva: shans zupynyty vidtik biznesu chy ryzyk dlia biudzhetu* [Special economic zone for Mykolaiev: a chance to stop the outflow of business or a risk to the budget]. <https://nikvesti.com/articles/309568-vilna-ekonomichna-zona-dlia-mykolaieva-shans-zupinity-vidtik-biznesu-chi-ryzyk-dlia-biudzhetu>
- Nazarova H. B. & Kononenko L. V. (2023). Opodatkuvannia rezydentiv Diiacity: vitchyzniani ta mizhnarodnyi dosvid [Taxation of Diiacity residents: domestic and international experience]. *Naukovi perspektyvy*, 8 (38), 378–395. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-8\(38\)-378-395](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-8(38)-378-395)
- Oneshko S. V., Skrypnyk S. V. & Olshanska M. V. (2022). Osoblyvosti ta efektyvnist podatkovykh instrumentiv dlia pidtrymky maloho ta serednoho biznesu [Features and effectiveness of tax tools for supporting small and medium-sized businesses]. *Investysii: praktyka ta dosvid*, 2, 50–57. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2022.2.50>
- Savchenko M. V., Ohorodnyk Ye. I. & Shymko A.-M. V. (2023). Vilni ekonomichni zony yak instrument ekonomichnoho vidnovlennia krainy: zarubizhnyi dosvid ta perspektyvy v Ukraini [Free economic zones as a tool for economic recovery of the country: foreign experience and prospects in Ukraine]. *Vcheni zapysky*, 2(31), 339–351. https://doi.org/10.33111/vz_kneu.31.22.02.30.208.214
- Ukrainska Rada biznesu. *Podatkovi pilhy v Ukraini: tsina pytannia* [Tax benefits in Ukraine: the price of the question]. <https://www.facebook.com/Ukr.business.council/posts/zakon.rada.gov.ua>. (2024, September 27). Metodolohiia provedennia otsiniuvannia instrumentiv podatkovoi

polityky, yaki pryzvodiad do podatkovykh vydatkiv: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 27.09.2024 № 474 [Methodology for assessing tax policy instruments that lead to tax expenditures: Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 27.09.2024 No. 474]. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0474201-24#Text>

zakon.rada.gov.ua. (2022, July 9). Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zasad derzhavnoi rehionalnoi polityky ta polityky vidnovlennia rehioniv i terytorii: Zakon Ukrainy vid 09.07.2022 № 2389-IX [On introducing amendments to certain legislative acts of Ukraine regarding the principles of state regional policy and the policy of restoring regions and territories: Law of Ukraine dated 09.07.2022 No. 2389-IX]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text>

zakon.rada.gov.ua. (2025, August 21). Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo pidtrymky pidpriemstv obo-ronno-promyslovoho kompleksu: Zakon Ukrainy vid 21.08.2025 № 4577-IX [On introducing amendments to the Tax Code of Ukraine and other laws of Ukraine regarding support for defense-industrial complex enterprises: Law of Ukraine dated 21.08.2025 No. 4577-IX]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4577-20#Text>

Стаття надійшла до редакції / Received: 10.04.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 23.04.2026
Оприлюднено / Published: 15.06.2026

УДК 336.76(477:061.1)
JEL: F36; G10; G15; G18; O52
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-450-460>

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО БІРЖОВОГО РИНКУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ

©2026 СЕМ'ЯНИК В. О., КОЗАЧОК С. О., ПЕТИК Л. О.

УДК 336.76(477:061.1)
JEL: F36; G10; G15; G18; O52

Сем'яник В. О., Козачок С. О., Петик Л. О. Інтеграція українського біржового ринку до європейського простору

Набуття Україною статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу у 2022 р. визначило нові стратегічні завдання для всіх секторів фінансової системи країни, у тому числі для біржового ринку. Метою статті є дослідження поточного стану та ключових тенденцій розвитку українського фондового ринку, виявлення головних перешкод його інтеграції до єдиного ринку капіталів ЄС (Capital Markets Union – CMU), а також розробка науково обгрунтованої моделі та плану заходів із гармонізації на 2024–2027 рр. У роботі застосовано методи порівняльного, статистичного та нормативно-порівняльного аналізу, а також структурного моделювання. За результатами проведеного дослідження встановлено, що біржовий ринок України характеризується структурною деформованістю: у загальному обсязі торгів цінними паперами домінують облигації внутрішньої державної позики (ОВДП – близько 79,8 % у 2024 р.), тоді як частка акцій є незначною (3,4 %). Капіталізація ринку у 2024 р. становила 373,5 млрд грн, що майже вдвічі менше порівняно з 2021 р. та приблизно у 1200 разів нижче, ніж сукупна капіталізація ринків ЄС. Порівняльний аналіз Фондової біржі ПФТС і Варшавської фондової біржі (WSE) виявив суттєве відставання за всіма ключовими параметрами: кількістю емітентів, капіталізацією, регуляторною відповідністю та доступністю для іноземних інвесторів. Систематизовано вісім груп перешкод інтеграції, серед яких найбільш критичними визначено: неповну транспозицію директив ЄС (MiFID II, MAR, CSDR), збереження валютних обмежень в умовах воєнного стану, безпекові ризики та інституційну відокремленість НКЦПФР від структур ESMA. Розроблено трирівневу модель поетапної інтеграції (правова гармонізація – інституційна інтеграція – ринкова інтеграція) і запропоновано комплексний план гармонізаційних заходів із чіткими строками та відповідальними органами. Зроблено висновок про те, що системна реалізація запропонованих заходів забезпечить підготовку фондового ринку України до повноцінного функціонування в рамках єдиного ринку капіталів ЄС та сприятиме залученню іноземних інвестицій у відновлення країни.

Ключові слова: фондовий ринок; біржовий ринок; євроінтеграція; ринок капіталів ЄС; MiFID II; НКЦПФР; ESMA; Capital Markets Union; гармонізація законодавства.

Рис.: 2. Табл.: 5. Бібл.: 15.

Сем'яник Вікторія Олексіївна – студентка, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)
E-mail: viktoria.semianyk@lnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-9968-8506>

Козачок Софія Олександрівна – студентка, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)
E-mail: sofia.kozachok@lnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0656-7967>

Петик Любов Орестівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансового менеджменту, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)

E-mail: lyubov.petyk@lnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4807-2236>